

Kapitel om Carlsbergfondet, hvis Stiftelse 1876 betegner et Vendepunkt i Selskabets Historie.

Skønt Værket efter sit Anlæg fortrinsvis skal være en Aktstykkесamling, er der dog meget Læsestof iblandt. I næsten alle Afsnit findes interessante Partier; der berettes om forunderlige, ikke altid flatterende, Episoder, og Personlighederne tegner sig skarpt gennem citerede Udtalelser i Betænkninger og Diskussionsindlæg, der giver udmærkede Bidrag til Karakteristik af danske Videnskabsmænd gennem to Aarhundreder. Listerne indeholder et stort personalhistorisk Stof, hvis Værdier fuldtud kan udnyttes, naar Registeret foreligger med Bind II. Heri kunde man ogsaa ønske som Bilag at faa trykt in extenso det Manuskript af H. C. Ørsted, som forefindes i Selskabets Arkiv, og som indeholder hans Antegnelser til Molbechs Historie; efter de Prøver at dømme, der citeres i Bind I, synes det at være af betydelig Interesse.

R. Paulli.

Maaske det betydningsfuldste Hverv, der er betroet Videnskaberne Selskab, er Valget af Carlsbergfondets Direktion. Carlsbergfondet er oprindelig af J. C. Jacobsen bortadopteret til Selskabet, som efterhaanden i Plejebarnet har faaet en Slags Forsørger, der samtidig er blevet den store gode Fe for al dansk Videnskab overhovedet. Selskabets Jubilæum har Fondet fejret ved 13. November 1942 at udsende: *Carlsbergfondet. Carlsberg Laboratoriet, Videnskabelige Understøttelser, Det nationalhistoriske Museum paa Frederiksberg, Ny Carlsbergfondet* (Kbh. 1942, 124 Sider) forfattet af Direktionens Formand Professor Johannes Pedersen under Medvirkning af Fondets Kontorchef E. Spang-Hanssen og dets Kvæstor C. Nyholm.

Om de første 50 Aar af Fondets Virksomhed er der 1930 udgivet et omfangsrigt, af flere Forfattere skrevet Værk, hvis forskellige Afsnit, tildels stærkt personligt prægede, indeholder en Mængde tekniske, finansielle, regnskabs- og bevillingsmæssige Enkeltheder af stor Interesse, foruden adskillige Træk til Belysning af de Personligheder, der har spillet ind i Fondets til Tider meget bevægede Historie. I mere overskuelig Form giver den nye Bog en kortfattet samlet Udsigt over Fondets Oprindelse og dets Udvikling ned til 1942, og paa enkelte Punkter bliver Kendskabet til Fondets Tilblivelse herigennem uddybet. Desuden behandles i særlige Afsnit Fondets Organisation og Økonomi, de enkelte Afdelingers Virksomhed: Carlsberg Laboratoriet, Afdeling B (det man i daglig Tale forstaar ved Carlsbergfondet), Frederiksborg-

Museet samt Ny Carlsbergfondet, som paa een Gang er en Søsterinstitution til og en Underafdeling af det gamle Carlsbergfond.

Bogens sidste Tredjedel rummer Personfortegnelse og Bibliografi, udarbejdet af E. Spang-Hanssen. Personfortegnelsen omfatter Direktioner og Bestyrelser, Ledere af Institutioner m. m., Bibliografien opregner foruden Litteratur om selve Fondene og Afdelingerne, tillige Litteratur om Stifterne og Bryggerierne. Bibliografiens 201 Numre er et kritisk Udvalg, hvori det ligegyldige er forbigaaet, men til Gengæld betydningsfulde Bidrag fremkommet i Dagspressen er medtaget. En Gennemgang af denne meget afvekslende Litteraturfortegnelse forstærker yderligere Indtrykket af, hvilken eminent Betydning Familien Jacobsen og Carlsberg har haft og har i dansk Kulturliv. *R. Paulli.*

Det Classenske Fideicommiss har i halvandet hundrede år som førende inden for den private velgørenhed, ved at yde hjælp til videnskabelige formål, som reformvenlig godsejer (Karlsfelt og Korselitze) og stor grundbesidder i København (Classens have) m. m. øvet ikke ringe indflydelse på vigtige sider af dansk samfundsliv. En dokumenteret fremstilling af fideikommissets historie, til hvilken det væsentlige kildemateriale foreligger i institutionens store og velbevarede arkiv, vilde derfor være nyttig for alle, som beskæftiger sig med Danmarks nyere historie. Det festskrift, som udkom i anledning af jubilæet ifjor, *Det Classenske Fideicommiss gennem 150 Aar* (Kbh. 1942, 632 Sider), er desværre ikke forsynet med videnskabeligt apparat, men som det foreligger har det dog betydeligt større værdi end gennemsnittet af institutionsfestskrifter. Det er forfattet af to hver på sit område af fideikommissets virksomhed særlig kyndige faghistorikere, Harald Jørgensen og Fridlev Skrubbeltrang, det hviler på omfattende arkivstudier og giver såvidt det kan skønnes en i alt væsentligt nøgtern vurdering af fideikommissets indsats, ikke uden kritik af direktionens dispositioner selv i nyeste tid. Harald Jørgensen skildrer fideikommissets finans- og understøttelsespolitik, karakteriserer direktørerne — kaster bl. a. strejflys over F. F. Tillischs ubehagelige karakter — og giver i sin omtale af Classens have et førstehåndsbidrag til det moderne Københavns tilblivelseshistorie. Dr. Skrubbeltrang behandler agerbrugsskolen på Næsgård og fideikommissets godshistorie. Af særlig interesse også for den almindelige landbohistorie er hans skildring af godserne i den store reformperiode, hvor han har kunnet udnytte et enestående materiale til belysning af forholdet mellem godsejer og bønder, de